

واحد فنی:

مدیر فنی: حامد یزدانی، مدیر هنری: مهدی سلامی
طراح گرافیک و صفحه آرایی: حمید یزدانی، سعید غفوری و امید روشنگر
عکس: گروه عکس همشهری، ویرایش عکس: کامییز نویدی
ویرایش متن: سمانه مومن، هاله جوانفر، اعظم آجور بندیان

چاپ: همشهری
توزیع و اشتراک:
موسسه نشر گستر امروز نوین
پدیرش آگهی: ۸۴۳۲۱۰۰۰

صندوق پستی:
۱۹۳۹۵۵۴۴۶
تلفن: ۲۳۰۲۳۴۶۴
نمبر: ۲۲۰۴۶۰۶۷

گروه ضمايم همشهری ناشر نشریات:

دوچرخه، بچه‌ها، خانواده، پایداری، اقتصاد،
تندرستی، خردنامه، داستان، دانستنیها،
سرزمین من، ماه، معماری، ۲۴، شهرنگار،
سرخ و محله

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر ۳، نرسیده به پارک وی،
کوچه شهید قریبش، شماره ۱۴، روزنامه همشهری

بهترین قصه‌های تاریخی تهران
جایزه می‌گیرند

نشانی و شماره تماس ما: ۰۲۱-۲۲۲۵۵۰۴۶۴، mahaleh@hamshahri.org، ۲۲۰۲۳۴۵۵

صفحات «روایت تهران» که پیش‌روی شماسمت، به انعکاس روایت‌های خواندنی تاریخ تهران قدیم و سرگذشت شخصیت‌ها و نامداران، خیابان‌ها و گذرگاه‌ها، تاریخ شفاهی طهران تعلق دارد. با عکس‌های یادمانداز خاطرات تهران دیرروز و قصه‌ها و ماجراهای پس‌پشت این عکس‌ها، شما هم می‌توانید در انتشار این صفحه که متعلق به خود شما و شهر شماسمت ما راه‌همی کنید. «همشهری» بهترین عکس‌ها و قصه‌هایی را که برای ما ارسال می‌کنید با نام خودتان منتشر و شما «همشهریان همراه» هدیه‌های تقدیم می‌کند.

شهادت ۳۵ نفر در یک جشن تولد

موشک‌باران خیابان عسکری در واپسین روزهای دفاع مقدس یکی از مهم‌ترین و در عین حال تلخ‌ترین اتفاقاتی به شمار می‌رود که در بریانک رخ داده و در تاریخ این محله حک شده است. تهران نشین‌ها خاطرات زیادی از اتفاقات دوران سخت دفاع مقدس دارند اما حساب اهالی بریانک در این بین جداست.

محله بریانک در سال‌های دفاع مقدس حدود ۳۰۰ شهید را به میهن تقدیم کرده که ۳۵ نفر در یک روز به شهادت رسیدند.

حمیدرضا پور یعقوبی، از اهالی بریانک، در این باره می‌گوید: «چند ماه قبل از قطعنامه ۵۹۸ برقراری آتش‌بس بین ایران و عراق، صدام دستور موشک‌باران تهران را صادر کرد.

یکی از موشک‌ها به خیابان عسکری قدیم و شهید کرد کاظمی فعلی اصابت کرد که ۶ خانه به‌طور کامل تخریب شد و ۳۵ نفر به شهادت رسیدند.»

بریانک یکی از محله‌های پرجمعیت و فعال پایتخت در سال‌های دفاع مقدس بود و آمار شهادت این محله با سایر محله‌هایی که بیشترین شهید را داشتند برابری می‌کرد. شاید به همین دلیل، بریانک ۳ ماه قبل از امضای قطعنامه، مورد حمله رژیم بعثی عراق

قرار گرفت و صدام اینگونه انتقامش را از اهالی بریانک گرفت. پور یعقوب درباره آمارهای تلفات موشک‌باران بریانک در اسفند ۱۳۶۶ می‌گوید: «در منابع مکتوب از موشک‌باران محله بریانک به‌عنوان یکی از پر تلفات‌ترین موشک‌باران‌های تهران در دوران دفاع مقدس نام برده شده است.

گفته می‌شود در اتفاقات مشابهی که طی دوران دفاع مقدس در محله‌های مختلف تهران رخ داد آمار شهدا در این حد نبوده، اما در موشک‌باران بریانک ۳۵ نفر یک‌شبه به شهادت رسیدند که بعد از گذشت سال‌های طولانی هنوز هم جزو خاطرات تکان‌دهنده این محله است.

در شب موشک‌باران خیابان عسکری سابق، یکی از خانواده‌ها مراسم جشن تولد فرزندشان را برگزار می‌کردند و همه افرادی که در آن مراسم حضور داشتند به شهادت رسیدند.»

نام: **بمباران**
موقعیت: **خیابان شهید کرد کاظمی**

روزی که نهر فیروزآباد دیوانه شد

اهالی محله بریانک خاطرات زیادی از نهر فیروزآباد دارند؛ نهر باریکی که یکباره طغیان کرد و خسارات بسیاری به خانه‌های این محله زد.

تهرانی‌های قدیم اصطلاح جالبی درباره رودخانه‌های طغیانگر دارند. اصطلاح رودخانه‌خله را برای نهرها و رودهایی به کار می‌بردند که طغیان می‌کردند و به‌قول معروف دیوانه می‌شدند. نهر فیروزآباد برای اهالی محله بریانک حکم همان رودخانه‌خله را دارد که در کمال ناباوری بر اثر باران‌های سیل‌آسای سال ۱۳۴۱ طغیان کرد.

فریسا نیکومنش، راه‌آهن‌ساز جوانان فعال محله بریانک، که سال‌هاست در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی در این محله فعالیت می‌کند می‌گوید: «آب‌بازی کردن و رخت و ظرف شستن در کنار نهر فیروزآباد که از محله بریانک می‌گذشت جزو خاطرات ماندگار پیرمردها و پیرزنان‌های بریانک است. سرمنشأ این نهر رودخانه فرحزاد بود و از آنجا به سمت جنوب تهران سرریز می‌شد. رود آرامی که از زمین‌های مهرآباد، جی، بریانک و خیابان قزوین می‌گذشت و در محله‌های تیموری و شاه‌آباد، امامزاده حسن (ع)، محله جوادیه و نازی‌آباد به روستایی به نام فیروزآباد در شهری می‌رسید. آب شرب اهالی از قنات و آب‌انبارهای محله تأمین می‌شد ولی زنان محله بریانک برای شستن ظرف و لباس از آب این نهر استفاده می‌کردند.

اردیبهشت سال ۱۳۴۱ این نهر به دلیل باران‌های شدید پر آب می‌شود و یکباره و برخلاف انتظار طغیان پیرمردها و پیرزنان‌های بریانک است. سرمنشأ این نهر رودخانه فرحزاد بود و از آنجا به سمت جنوب تهران سرریز می‌شد. رود آرامی که از زمین‌های مهرآباد، جی، بریانک و خیابان قزوین می‌گذشت و در محله‌های تیموری و شاه‌آباد، امامزاده حسن (ع)، محله جوادیه و نازی‌آباد به روستایی به نام فیروزآباد در شهری می‌رسید. آب شرب اهالی از قنات و آب‌انبارهای محله تأمین می‌شد ولی زنان محله بریانک برای شستن ظرف و لباس از آب این نهر استفاده می‌کردند. اردیبهشت سال ۱۳۴۱ این نهر به دلیل باران‌های شدید پر آب می‌شود و یکباره و برخلاف انتظار طغیان

می‌کند و در مسیر خود فاجعه به بار می‌آورد و خانه، زمین و دام اهالی را می‌بلعد. کسی فکرش را نمی‌کرد این نهر کم آب اینگونه دیوانه‌وار هر آن چه در مسیرش باشد را از بین ببرد. بسیاری از خانه‌های محدوده بریانک و محله‌های جنوب تهران تا نیمه در آب بودند. فریسا نیکومنش راد درباره فاجعه سیل نهر فیروزآباد می‌گوید: «سیل محله بریانک، هفت چنار، خیابان تیموری،

کوی مهناز و خزانه را دربر گرفت. در آن ایام، روزنامه اطلاعات در گزارش خود از فاجعه سیل اینگونه نوشت: «در کوی اتابک کف اتفاقی فرورفت و تازه‌عروسی زیر آوار ماند و جان باخت. گاودار خانه‌ای آسیب دید و چند رأس گاو زیر آوار ماندند. خانواده‌های بسیاری در این محله‌ها نیز در اثر این سیل بی‌خانمان شدند و از خانه‌های خود دل‌کنند. از بعد از ظهر دیروز مردم دسته‌دسته خانه‌های جنوب شهر را ترک می‌گفتند و به طرف خانه‌های دوستان و اقوام خود می‌رفتند. جمعی از این افراد می‌گفتند که ما به شهر می‌رویم و دیگر به این محل باز نخواهیم گشت.»

نام: **نهر فیروزآباد**
موقعیت: **خیابان بریانک**

حکایت جوراب‌بافی برادر اعتماد السلطنه و آمدن برق

موزه حیات وحش هفت چنار که این روزها در تقسیم‌بندی شهری در دل محله هفت چنار واقع شده زمانی منبع تأمین‌کننده برق اهالی جنوب محدوده بریانک بود. این موزه در واقع نخستین کارخانه جوراب‌بافی شهر تهران و ایران بود که با یک دعوای زنانه شکل گرفت و برق را به خانه اهالی بریانک برد، هر چند که در ابتدای امر آنها را حساسی از این پدیده جدید ترساند. اما قصه این کارخانه قدیمی در خیابان شهید عرب که امروز تبدیل به موزه تاکسیدرمی حیوانات حیات وحش شده است، از کجا شروع شد؟! فریسا نیکومنش راد، از ساکنان قدیمی بریانک می‌گوید: «کارخانه جوراب‌بافی به برادر اعتمادالسلطنه تعلق داشت و نخستین کارگران زن تهرانی در آن استخدام شدند. زنان پا به پای همسران یا دیگر اعضای خانواده‌شان در کارخانه مشغول به کار شدند و طولی نکشید که بریانک زیستگاه خانواده‌هایی شد که در کارخانه جوراب‌بافی هفت چنار شاغل

موضوع: **موزه حیات وحش هفت چنار**
موقعیت: **خیابان شهید دعوتی**

بودند. راه‌اندازی موزه جوراب‌بافی سبب شد تا اهالی محله بریانک از برق برخوردار شوند؛ نورسیده‌ای که بنا بر تعریف محلی‌ها، در روزهای نخست نسبت به آن واکنش‌های جالبی داشتند و بسیاری از روشن کردن آن می‌تسیدند و گاه فرار می‌کردند. این ماجرا وقتی شدت پیدا می‌کرد که مهمانی از روستای دورافتاده مهمان خانه یکی از اهالی می‌شد و واکنش‌های او تماشایی بود. به گفته رحمت‌الله خادم‌الحسینی، از اهالی قدیمی محله بریانک، در محدوده بریانک ۲ کارخانه برای تأمین برق اهالی وجود داشت، یکی برق بختیار،

که کارخانه‌اش در خیابان حسام‌الدین بود و یکی دیگر برق کارخانه جوراب‌بافی که همین موزه حیات وحش امروزی بود و برق مورد نیاز اهالی جنوب بریانک را تأمین می‌کرد. روشن بودن لامپ در خانه‌های آن حوالی کیمیا بود و خیلی از خانه‌ها هنوز با لمپا، گرسوز و شمع روشن می‌شدند. همین موضوع باعث شد این محله که بیشتر بافت روستایی داشت و در آنجا کشاورزی می‌شد، به‌مرور برای زندگی به مذاق خیلی‌ها خوش بیاید و بافت آن به‌مرور مسکونی‌تر شد.

این ساکن قدیمی درباره سال ساخت اولیه بنا و تغییر کاربری آن به موزه حیات وحش می‌گوید: «ساختمان موزه یکی از معدود بناهای یادگار مانده از دوران قاجار در محله است. این کارخانه، سال‌ها با کاربری جوراب‌بافی و بعدها تریکوبافی فعالیت داشت، تا اینکه مدتی تعطیل و متروک شد.

از سال ۱۳۷۶ بعد از بازسازی و بهسازی مجدد، تبدیل به موزه تاکسیدرمی حیات وحش امروزی شد و در آن ۳۰۰ گونه آبی، پرندگان، خزندگان و جانوران ایران و ۱۰۰ گونه گیاهی، برای تماشا موجود است. نمونه‌های بی‌نظیر حیوانات حیات وحش و جنگل‌های مهم و معروف آمریکا، اروپا و آفریقا، نمایش انواع نرم‌تنان، حشرات، اسفنج‌ها و پرندگان، آکواریوم موزه با انواع گربه‌ماهی‌ها، ماهی‌های گوشت‌خوار، پیرانا، اسکارو پتگوسی و سمندر آب شیرین از بخش‌های دیدنی این موزه برای بازدیدکنندگان است.»